

ANNA TABAKA
Centrum Rysunku i Grafiki im. Tadeusza
Kulisiewicza w Kaliszu Oddział Muzeum
Okręgowego Ziemi Kaliskiej

ZESZYTY
KALISKIEGO TOWARZYSTWA
PRZYJACIÓŁ NAUK NR 17
W KRĘGU KALISKICH BADAŃ NAD
SZTUKĄ I KULTURĄ ARTYSTYCZNĄ 2
KALISZ 2017
ISSN 1426-6547

RĘKOPISY I INNE DOKUMENTY
ZE ZBIORÓW ADAMA CHODYŃSKIEGO
W ARCHIWUM DIECEZJALNYM WE WŁOCŁAWKU
Komunikat

W zbiorach Archiwum Diecezjalnego we Włocławku zachowały się rękopisy Adama Chodyńskiego, prawnika, historyka, dziennikarza i kronikarza Kalisza, urodzonego w mieście nad Prosną¹. Na Włocławek jako właściwe miejsce poszukiwań źródeł do życia i twórczości Chodyńskiego wskazywały publikacje znakomitych archiwistów ks. Stanisława Librowskiego² i ks. Kazimierza Rulki³ („Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”)⁴. Regionaliści od lat mieli świadomość, że dla poszerzenia wiedzy i właściwej oceny dokonań kronikarza na szerszym tle historycznym przeprowadzenie badań we Włocławku jest niezbędne. Szlaki przetarł Krzysztof Walczak, autor biografii Adama Chodyńskiego, opublikowanej w serii *Kaliszanie* i opartej m.in. na dokumentach z diecezjalnych zbiorów⁵. Pewna część spuścizny Chodyńskiego jest dostępna, co znajduje odzwierciedlenie w inwentarzu, ale duża część zbioru kaliszana – co wiemy dzięki uprzejmości ks. dra Zbigniewa

¹ Stanisław Librowski, „Chodyński Adam Antoni (1832-1902), historyk, poeta”, w: *Encyklopedia Katolicka*, T. 3 (Lublin: Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1985), 207.

² Witold Kujawski, *Ks. Stanisław Librowski (1913-2002)*, wersja elektroniczna: http://www.bu.kul.pl/ks-stanislaw-librowski-1913-2002-sylwetka,art_11322.html (dostęp 18. 01. 2018).

³ Witold Kujawski, *Ksiądz dyrektor Kazimierz Rulka*, wersja elektroniczna: http://digital.fides.org.pl/Content/660/01_zyciorys.pdf (dostęp 18. 01. 2018).

⁴ Stanisław Librowski, „Wiadomości o zbiorze prawnym pt. „Przywileje, prawo i wilkury cechów i bractw rzemieślniczych oraz przemysłu i handlu w dawnym Kaliszu”, *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, t. 1., z. 2 (1960): 173-176; Kazimierz Rulka, „Księgozbiór Adama Chodyńskiego na podstawie materiałów zachowanych w Bibliotece Seminarium Duchownego we Włocławku”, *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, t. 77 (2002): 269-286; tenże, „Personalne księgozbiory historyczne w Bibliotece Seminarium Duchownego we Włocławku”, *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*, t. 65 (1996): 357-389.

⁵ Krzysztof Walczak, *Adam Chodyński (1832-1902). Historyk Kalisza*: (Kaliszanie, T. 2) (Kalisz: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2010).

Gmurczyka, obecnego dyrektora Archiwum Diecezjalnego we Włocławku – ciągle czeka na opracowanie.

Są to trzy paczki dokumentów obłożone szarym papierem i zawiązane sznurkiem oraz teczka listów i rękopisów. Wśród tych ostatnich znajdują się, dotychczas znane jedynie we fragmentach z łamów lokalnej prasy, następujące tytuły: *Kościół i zgromadzenia Kalisza już nie istniejące*⁶, *Prusacy w Kaliszu, Kalisz za Rządów Pruskiego Tymczasowego i W. Ks. Warszawskiego (czyli od roku 1793-1806, 1806-1808 i 1808-1815)*⁷, *Szkoła Rycerska, czyli b. Korpus Kadetów w Kaliszu (z 32 rycinami)* oraz *Poezyje z utworami lirycznymi, w tym cyklem „Nenufarów”*, tj. wierszy napisanych przez Chodyńskiego po śmierci żony⁸. *Szkołę* otwiera wklejka z ryciną korpusu kadetów zaczerpnięta z najstarszego kaliskiego albumu⁹. Strony zostały zapisane czarnym atramentem i piórem zapewne gęsim, które, jak wiemy z publicystyki uprawianej przez historyka, było jego ulubionym narzędziem pracy¹⁰. Dukt pisma kronikarza jest niezwykle staranny, a zapis myśli czytelny, co niewątpliwie będzie ułatwiało zadanie badaczom tej spuścizny.

Rękopisami są także listy do Adama Chodyńskiego, m.in. od malarza Józefa Balukiewicza w sprawie restauracji obrazów w kościele franciszkańskim w Kaliszu (św. Stanisława i NMP) – brak daty, czy ks. Mieczysława Janowskiego z 1902 r. na temat restauracji kościoła św. Mikołaja. Dokładną liczbę zachowanej korespondencji będzie można określić po rzetelnym zapoznaniu się z całością kolekcji kaliszana w zbiorach włocławskich. Jej podstawową część budują trzy sporej wielkości paczki dokumentów opisane w następujący sposób: „Paczka I. Ogólne, polityczne ogólne”, „Paczka II. Materiały polityczne, szczegółowe”, „Paczka III. Materiały kościelne”.

Przypomnijmy, że Adam Chodyński miał braci bliźniaków, księży Zenona i Stanisława, profesorów i rektorów seminarium włocławskiego, miłośników książek i przeszłości, których kolekcja jest dostępna w seminaryjnej bibliotece¹¹.

⁶ Pełne zapisy bibliograficzne rozproszonych dzieł, artykułów prasowych, wierszy i tłumaczeń Adama Chodyńskiego: Katarzyna Kubiak, *Adam Chodyński. Bibliografia: (Bibliografie i katalogi)* (Kalisz: Książnica Pedagogiczna im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu, Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2010). Tamże por. poz. 58 (franciszczanki), 69 (jezuici).

⁷ Kubiak, poz. 67, 88, 98, 155, 160, 161.

⁸ Kubiak, poz. 244-254 i inne.

⁹ Edward Stawecki, Stanisław Barcikowski (il.), *Album Kaliskie* (Warszawa: Nakładem autora, 1858), ryc. nr 7.

¹⁰ Anna Tabaka, Maciej Błachowicz, „Pióro kapitolinśkiej rycerki”, *Życie Kalisza* 44 (2012); Kubiak, poz. 178.

¹¹ Kazimierz Rulka, „Księgozbiór księży Chodyńskich w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku”, *Studia Włocławskie*, T. 3 (2000): 418-438, wersja elektroniczna: http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Studia_Wloclawskie/Studia_Wloclawskie-r2000-t3/Studia_Wloclawskie-r2000-t3-s418-438/Studia_Wloclawskie-r2000-t3-s418-438.pdf (dostęp z 18. 01. 2018).

Bracia pozostawili także wiele rodzinnych pamiątek, m.in. album fotografii¹², dzisiaj przechowywanych w archiwum diecezjalnym.

Ze względów proceduralnych sprowadzenie zbioru Adama Chodyńskiego do Kalisza jest zadaniem bardzo trudnym, o ile w ogóle możliwym. W gronie Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk – inicjatora systematycznych badań nad spuścizną wielkiego historyka i kronikarza miasta – dyskutowane są różne możliwości rozpoczęcia prac nad kolekcją, a następnie jej prezentacji przed kaliską publicznością. Efektów podjętych starań, biorąc pod uwagę naukowe opracowanie zasobu, można się spodziewać dopiero za kilka lat.

Słowa kluczowe: Chodyński Adam, rękopisy, Archiwum Diecezjalne we Włocławku

¹² Archiwum Diecezjalne we Włocławku: zespół Albumy i zdjęcia: Pudełko 2: 1. Album rodziny Chodyńskich [Pudełko 3]. Zdjęcia w albumie są nieopisane z wyjątkiem fotografii ks. prałata Zenona Chodyńskiego „zdjętej z natury” 16. 05. 1887 r., przedstawiającej prałata po śmierci na marach. Drewniane okładki albumu z płaskorzeźbą charta na polowaniu zamkniętą w owalu stanowią ciekawy przykład rzemieślniczej sztuki introligatorsko-zdobniczej.